

Roll No. :

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 3

AFMA-140

M.A. (Final) Examination, 2023

SANSKRIT

Paper - VIII (क)

(वर्ग 'अ' साहित्य, नाटक एवं नाट्यशास्त्र)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

खण्ड-अ

नोट :- खण्डेऽस्मिन् सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। प्रत्येक प्रश्नस्य उत्तर सीमा पञ्चाशत् शब्दाः सन्ति।

1. (i) उत्तररामचरितानुसारं दशरथो नाम राजा का नाम कन्यामजीजनत् ? संस्कृतेन उत्तरणीयम्।
- (ii) उत्तररामचरितस्य कस्मिन्नङ्के छायासीतायाः चित्रणमवलोक्यते ?
- (iii) वेणीसंहारस्य प्रधाननायकः कः स्वीक्रियते ? सप्रमाणं संस्कृतेनैव उत्तरणीयम्।
- (iv) दैवायत्तं कुले जन्म मदायत्तन्तु पौरुषम् कस्य पात्रस्य उक्तिरियमस्ति ?

BRI-675

(1)

AFMA-140 P.T.O.

- (v) नाट्यवेदरचनावसरे भगवान् ब्रह्मा कस्माद् वेदात् किं किं जग्राह ?
- (vi) नाट्यशास्त्रस्य षष्ठाध्यायस्य वर्ण्यविषयः कः वर्तते ?
- (vii) भरतमुनिकृतं रससूत्रं किमस्ति ?
- (viii) भारतीवृत्तेः लक्षणं किमस्ति ?
- (ix) दशरूपकानुसारं किन्नामनाट्यम् ?
- (x) धनञ्जयानुसारं कतिविधं पताकास्थानकम् ?

खण्ड-ब

नोट :- अस्मिन् खण्डे सप्त प्रश्नाः उल्लिखिताः सन्ति । तेषु केचन पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः वर्तन्ते । तत्र संस्कृत माध्यमेन उत्तरणीयौ प्रश्नौ द्वौ अनिवार्यौ स्तः।

2. निम्नाङ्कितयोःश्लोकयोः कस्यचिदेकस्य श्लोकस्य सप्रसङ्गं सान्वयञ्च संस्कृत माध्यमेन व्याख्या विधेया—

- (क) विश्वम्भरा भगवती भवतीमसूत,
राजा प्रजापतिसमो जनकः पिता ते।
तेषां वधूस्त्वमसि नन्दिनि! पार्थिवानां,
येषां कुलेषु सविता च गुरुर्वयञ्च ॥
- (ख) एको रसः करुण एव निमित्तभेदाद्
भिन्नः पृथक्पृथगिवाश्रयते विवर्तान्।
आवर्तबुद्बुदतरङ्गमयान् विकारा—
नम्भो यथा सलिलमेव हि तत्समस्तम् ॥

- 3. उत्तररामचरितमनुसरन् सोदाहरणं सीतायाः चरितं चित्रयत।
- 4. वेणीसंहारस्य प्रथमाङ्कमनुसृत्य भीमसहदेवयोः मिथः संवादं स्वभाषायां निरूपयत।
- 5. पाठ्यग्रन्थानुसारं राज्ञः दुर्योधनस्य चरितं विवेचयत।
- 6. अधस्तनेषु यथेच्छं टिप्पणीद्वयी लेख्या—
(अ) नाट्यवृत्तयः
(ब) मण्डपपूजनविधिः
(स) नाट्यशास्त्रफलम्
(द) नेपथ्यगृहम्

7. नाट्यशास्त्रोक्तदिशा रससामान्यस्वरूपं विविच्य यथेष्टं द्वयोः रसयोः विभावादीन् प्रदर्शयत।
8. दशरूपकोक्त दिशा अर्थप्रकृतेः स्वरूपं तद्भेदान् च संस्कृतमाध्यमेन निरूपयत।

खण्ड-स

9. 'उत्तरे रामचरिते भवभूतिर्विशिष्यते' सूक्तिरियं सोदाहरणं संसाधनीया।
10. वेणीसंहारनाटकस्य रसयोजनां सोदाहरणं प्रदर्शयत्।
11. नाट्यशास्त्रस्य उपादेयत्वं सप्रमाणं निरूपयत।
12. सभेदं सोदाहरणञ्च दशरूपकानुसारं पञ्च सन्धीन् विवेचयत।